

vrednota, ki se sicer z naporom, pa vendar dovolj uspešno neprestano so-oča s svetom.

Na nedavnem kongresu sindikata italijanskih pisateljev v Bologni sem se srečal z madžarskim pisateljem, tudi delegatom, ki mi je izrazil svoje presenečenje in »občudovanje« nad visoko ravni in »evropskostjo« naše poezije, s katero se je seznanil v obeh antologijah, ki ju je izdala založba Evropa v Budimpešti. Ne vem, če sem bil polaskan ali rahlo prizadet, saj je v tej pohvali vendarle tičala tudi misel: take kvalitete ne bi pričakoval pri tako majhnem narodu. Ali pa je to samo še ostanek starega kompleksa v meni in sem samo jaz, ne Madžar, tako mislil.

Spodbudno pa je bilo nadaljnje rezoniranje. Vprašal sem ga, od kod neki to nenadno zanimanje Madžarov za našo literaturo, saj sta domala v istem času in pri isti založbi, eni najbolj uglednih na Madžarskem, izšli kar dve antologiji. Pred kratkim smo dobili, si je ta pojav sam v sebi skušal razložiti moj prijatelj, prevod Prešernovega Sonetnega venca. Odlična poezija in odličen prevod. Nekako ob istem času tudi Hiengov roman *Gozd in pečina*. To dvoje je najbrž prepričalo »odgovorne dejavnike« pri založbi Evropa, da je vredno поблиže spoznati slovensko literaturo. In to se je zdaj zgodilo.

Presenetljivo: domala enako je teklo v pogovoru z menoj razmišljanje Ursule Gállos v Ljubljani, v dneh poletnega tečaja slovenščine za tuje slaviste, ki se ga je udeležila tudi Gálloseva, ena izmed prevajalk v antologiji *Malo ogledalo slovenske kulture*.

Morda so to obrobne stvari, pa vendar vredne, da se ob njih vsaj za trenutek ustavimo tudi zato, ker v domačih zdrahah tako radi dvomimo o vrednosti in zanimivosti naše sočasne literarne ustvarjalnosti. Ob zanimanju, ki ga v dobrem prevodu zbuja Prešeren, ni neprijetno slišati, da zbuja jo v tujini pozornost tudi številni, ne samo

posamezniki, pisatelji in pesniki prav tega trenutka. Morda bi celo kazalo poudariti: zanimanje zbuja splošni tok poveljne slovenske književne produkcije, ki vzdrži — in primerov je dovolj — soočenje s sočasno evropsko umetnostjo, kar velja seveda, najbrž še bolj, tudi za naše sodobno slikarstvo, glasbo, morda gledališče.

Kakorkoli že: dve antologiji na Madžarskem (ena v reprezentativni, druga v množični izdaji), ena v Grčiji in ena v Avstriji, ki so izšle v zadnjem letu in ni nobena izmed njih ostala brez odmeva, nas ponovno potrjujejo v misli, da umetnost in kultura nista samo možnost, da se ustvarjalci na tem področju lahko svobodno izražajo in so zato manj slabe volje ob tegobah vsakdanjega življenja, temveč je ta dejavnost tudi nenehno potrjevanje naše narodne in družbene identitete, utrjevanje vednosti o nas pri drugih v obsegu in s prepričljivostjo, ki ju gospodarski in politični stiki ne morejo ustvariti.

Tudi zato, iz praktičnega, političnega stališča in interesa, ne gre prezreti vloge, ki jo danes bolj kot kadarkoli doslej opravljata naša kultura in umetnost, čeprav ob tenkem kosu kruha, ki jima ga doma režemo. Večkrat celo to s prezirljivim nasmeškom.

Toda to je že drug problem, ki uhaja iz okvira te glose.

C. Zlobec

ANTIKRONIKA

To, kar nameravamo pod tem naslovom zabeležiti, sicer ne sodi v kulturo v ožjem smislu, torej v nobeno izmed njenih znanih dejavnosti, sodi pa vanjo v tistem najširšem smislu, ko govorimo o kulturi kot obliki našega vsakdanjega življenja.

Imamo, proizvajamo, pridelujemo in oblikujemo stvari, s katerimi je mo-

goče ravnati domala po mili volji, lahko jih brez slabe vesti ponujamo in prodajamo tistemu, ki zanje največ ponudi. So pa stvari, tudi take imamo, ki jih čisto preprosto ne gre prodajati, ker niso tržno blago. Mednje sodi tudi narodni ponos, o čemer smo v naši reviji že pisali. O razprodaji narodnega ponosa so pisali in še pišejo tudi drugi, kar pomeni, da ta slabost še ni čisto odpravljena.

V Delu smo pred kratkim brali gloslo, ki se, bolj trpko kot obsojajoče, spotika ob netaktnost avstrijskega cirkusa (menda Krone), ki da je ob svojem gostovanju v Mariboru prelepil mesto z nemškimi plakati. Prinesel jih je, kot pravilno ugotavlja glosator, kar od doma in tako vsaj kaj malega prihranil. Prav gotovo: s cirkusi imamo zmerom cirkus, tudi nič ni narobe, če se pritožujemo čeznje, vendar je treba glavno ost usmeriti drugam: krivo je mesto, njegova uprava, ki to dovoljuje! Prav gotovo imamo pri nas zakone in odloke, ki ne dovoljujejo komurkoli lepiti kjerkoli kakršnihkoli lepakov. Ali ne bi bilo najbolj naravno, in prav nič nedemokratično, če bi se moral takle cirkus ob gostovanju v kateremkoli našem mestu najprej obrniti na »pristojne« v kraju gostovanja, ki naj odločijo, kako se mora pri propagandi takle cirkus obnašati? Ureditev take in podobnih zadev ni prav nič težka, gre samo za spoštovanje že obstoječih norm, lahko tudi samo lepih navad. Kršenje takih norm pa je tudi stvar, ki jo lahko uredi en sam podjeten miličnik, če le ima za takšen poseg ustrezen podpis, kot pravimo.

Vsekakor so to pojavi, ki prizadevajo naš narodni ponos, pa tudi dostojanstvo slehernega posameznika, zato je prav, če ob njih povemo svojim mestnim očetom, da ne ravnajo prav in da je takšen odnos prav zanikrna malomarnost. Če nič drugega.

* * *

Skoraj humorno zveni novica, ki jo je prinesel ljubljanski Dnevnik: v borovnem gozdičku, na južnem delu otoka Cresa, so mestni očetje Osorja prodali podjetnemu Nemcu kamp, v katerem so gostje Nemci, uslužbenci (čistilci stranišč in podobno) pa vrli domačini, uradni jezik, kajpak, nemščina.

Glosator v Dnevniku (N. N.) končuje svoje trpko razmišljanje z mislijo, da »razen kupčka mark ob odkupu (kampa) in sprotnih plačilih za pobiranje odpadkov, predvsem nemških ploščevink, drugega nismo iztržili.«

Poanta tega razmišljanja je prav gotovo v tem, da se nam ta razprodaja narodnega (tudi družbenega in političnega, če hočete) ponosa ni niti ekonomsko izplačala. In vendar gre ob tem ponoviti misel, ki smo jo zapisali že na začetku: so stvari, ki jih čisto preprosto ne gre prodajati. Ne glede na to, kaj iz take prodaje lahko iztržimo.

* * *

Popolnoma drugačne narave je bila vest, ki smo jo prav tako lahko prebrali v časopisju, da je namreč ob izpadu električnega toka prenehalo delovati za nekaj časa toliko in toliko umetnih ledvic v beograjski bolnišnici, in to v času, je pisalo, ko ima že vsak pošten kinematograf ali hotel svoj agregat.

Bila je dnevna novica, ki jo prebereš, se razburiš (ali pa tudi ne) in pozabiš. Pa vendar skriva taka stvar v sebi tudi druge, mnogo širše razsežnosti, ki zadevajo našo družbo. Imenujmo to razsežnost s preprostim imenom brezbriznost, kar tudi v resnici je, dokler ostaja brez hujših posledic in je samo opozorilo, da nekaj ni v redu, toda: če bi zaradi izpada električnega toka, če bi zaradi tega, ker bolnišnica ne premore svojega agregata, nenadoma in povsem po nepotrebnem, iz gole malomarnosti tako rekoč, umrlo tistih deset, petnajst ali dvajset pacientov z umetnimi ledvicami? Kakšne

moralne in druge razsežnosti bi tedaj odkrili v preprostem dejstvu, da bolnišnica pač nima agregata, morda celo ob soočenju z drugim dejstvom, da je takšen agregat prava malenkost, če ga ima že vsak boljši kinematograf ali hotel?

In vendar bi se to lahko zgodilo.

Seveda: kinematograf je gospodarsko podjetje, gospodarsko podjetje je tudi hotel, bolnišnica pa je samo ustanova, zdravstveni servis tako rekoč, nekaj torej, kar je v precejšnji meri še zmerom odvisno od naše zavesti, večje ali manjše osveščenosti, in kar je na-

vsezadnje, tudi ogledalo naše splošne kulture, s specializiranim jezikom ji pravimo tudi srčna kultura.

Človeška življenja, ki bi lahko ugasnila samo zato, ker bolnišnica ne premore svojega agregata, torej materialne dobrine, ki je danes že skoraj predmet široke potrošnje, niso tržno blago kot na primer oddajanje postelj v hotelu ali prikazovanje filma v kinematografu, so pa vendar dragocenost, s katero ne gre trgovati, če naj ostane humana družba.

Antikronist